

УДК 330.101.542:338.48.

Шелеметьєва Т.В.

д-р екон. наук, проф. НУ «Запорізька політехніка»

ДОВОЄННІ ПРОГРАМИ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ ПІВДНЯ УКРАЇНИ

Сьогодні звісно дуже складні часи для півдня України. Станом на кінець 2023 року 70% Запорізької області – це окупована територія, під окупацією перебувають населені пункти Херсонської області (72%) [1].

За даними Державного агентства розвитку туризму найбільший спад надходжень до бюджету від туристичної галузі стався у чотирьох регіонах України, які перебувають у зоні активних бойових дій. Так, у Херсонській

області спад склав 84%, у Луганській області 74%, у Донецькій області 53%, у Запорізькій області 42%. На падіння надходжень до бюджету, зокрема, вплинуло руйнування туристичної інфраструктури через повномасштабну війну. Також знизилася купівельна спроможність населення, яке закриває свої базові потреби, а необхідність у подорожах відходить на другий план (див. табл. 1) [2].

Таблиця 1 – Аналіз динаміки податкових надходжень від туристичної галузі областей півдня України 2021-2023 рр., млн грн

Область	Рік			Темп приросту, %	
	2021	2022	2023	2023/2021	2023/2022
Запорізька	98,6	26,2	15,2	-84,6	-41,9
Дніпропетровська	98,4	69,5	98,1	-0,3	41
Херсонська	58,7	10,4	1,7	-83,6	-97,1
Одеська	210,8	87,6	98,8	-53,1	12,7
Миколаївська	45,9	14,3	21,7	-52,7	51,7

Складено автором за даними [2]

Як бачимо з таблиці 1 Дніпропетровська область у 2023 році сплатила податків 98 млн 113 тис. грн проти 69 млн 533 тис. грн, сплачених у 2022 році.

Зросли податкові надходження від туристичної галузі і в Одеській області, минулого 2023 року сплачено – 98 млн 845 тис. грн проти 87 млн 590 тис. грн сплачених у 2022 році. У порівнянні з 2021 роком сума надходжень від цього курортного регіону впала на 53%.

До початку повномасштабного вторгнення росії регіональна політика розвитку туризму Запорізької області була спрямована на поліпшення стану туристичної сфери в регіоні. Державними та науковими структурами спільно з громадськістю було розроблено «Стратегію розвитку туризму Запорізької області на 2021–2027 роки [3], основними цілями якої було вдосконалення та розвиток туристично-рекреаційної та допоміжної інфраструктури, людських ресурсів, формування та просування туристичних дестинацій Запорізької області, розбудова Національного заповідника «Хортиця». Планувалось, що реалізація даної Стратегії дозволить перетворити сферу туризму Запорізької області на прибуткову та високоефективну галузь регіональної економіки.

До туристичних маршрутів постійно включали нові туристичні об'єкти, особливо активно в регіоні розвивали історичний, зелений, спортивний, дитячий, фестивальний та етнотуризм.

Зазначимо, що до початку війни у 2021 р. Запорізький регіон успішно реалізував 35 сучасних об'єктів інфраструктури, серед яких: 4 спортивні об'єкти, встановлено флагшток на острові «Хортиця» на оновленому Кургані

Єдності, 4 освітні заклади, 26 у галузі медицини, оновлено 270 км державних доріг та 78 км шляхів місцевого значення, відкрито рух вантовим мостом через Дніпро та ін [4].

Було завершено формування єдиної мережі Туристичного інформаційного центру (ТІЦ) – головний офіс у центрі міста, головні транспортні в'їзні ворота – аеропорт та залізничний вокзал, відкрили 3-й Туристичний інформаційний центр на головному залізничному вокзалі. Туристичні інформаційні центри оснащені сенсорними кіосками, розширено туристичну навігацію містом та презентовано телеграм-бот. Планом на 2022 рік було відкриття 4-го надсучасного та комфортного Туристичного інформаційного центру на острові Хортиця – головному туристичному магніті області та всієї України.

З початку повномасштабного вторгнення Туристичні інформаційні центри міста Запоріжжя переформатувались з туризму на допомогу людям з тимчасово окупованих територій. Приміщення туристичного центру тимчасово закрилось для відвідувачів, а виставки «переїхали» на фасад. Паралельно з цим персонал ТІЦ продовжував працювати над «Пунктами Незламності». Проте з 13 квітня 2023 року ТІЦ повернувся до культурного життя Запоріжжя в наступному форматі:

- проведення виставок та подій всередині приміщення;
- продаж сувенірної продукції з айдентикою Запоріжжя;
- організація екскурсій за участю місцевих гідів.

В рамках програми Президента України «Велике будівництво» збудовано декілька об'єктів за коштами державного і обласного бюджетів – «Козацьке коло», «Курган єдності України». Особливу увагу обласна влада приділяла відповідності об'єктів інфраструктури Національного заповідника «Хортиця» та музею історії Запорозького козацтва до вимог чинного законодавства щодо доступності об'єктів. Усі вони реконструювалися згідно з умовами інклюзивності.

За підсумками роботи у 2021 році острів Хортиця отримав премію Ukraine Tourism Awards – головну туристичну премію країни – у номінації «Доступний туризм. Безбар'єрна культура», як кращий інклюзивний туристичний об'єкт України [5].

На майбутнє Запорізька область планувала будівництво Музею Судноплавства, реконструкцію внутрішньої частини будівлі Музею історії «Запорозького козацтва», будівництво майдану «Співоче поле» та багато інших програм та проєктів. Поступова розбудова Національного заповідника стала черговим кроком на шляху перетворення Хортиці на потужний туристичний магніт Запорізького краю.

Отже, сьогодні туризм півдня України знаходиться в складних умовах. Але ці регіони мають всі передумови для розвитку туристичної галузі:

привабливе географічне розташування, природно-рекреаційні ресурси, історико-культурна спадщина, розвинена інфраструктура, різноманітні туристичні маршрути, сприятливі природно-кліматичні умови. Як бачимо, туризм все ж адаптувався до умов війни і поступово перелаштувався на інші формати. Війна призвела до необхідності збереження туристичної галузі, що є необхідною умовою для економічної підтримки країни та майбутнього відновлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Скільки територій України перебувають під окупацією – дані апарату Головнокомандувача ЗСУ. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ato/skilki-teritoriy-ukrayini-perebuvayut-pid-okupaciyeu-dani-aparatu-golovnokomanduvacha-zsu-2463589.html> (дата звернення: 01.03.2024).
2. Динаміка податкових надходжень по областях за 2023 рік. – Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nadhodzhen-po-oblastyah-za-2023-rik> (дата звернення: 01.03.2024).
3. Стратегія розвитку туризму Запорізької області на 2021-2027 роки. – 2019. С. 1–6. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1-gwTdCkIZbDI8340LdJMmSzxGQE3Vf28/view?fbclid=IwAR2Wji9cTu9GR5-GIzu5YCBjld2IZxVdHjLxQ410y9iWxgHZm8a8rEwh34> (дата звернення: 01.03.2024).
4. Шелемєтьєва Т. В., Трохимець О. І., Біленко М. О. Регіональна політика та оцінювання сталого розвитку туризму Запорізької області. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2022. – №2. С. 51–57. – Режим доступу: http://www.econom.stateandregions.zp.ua/journal/2022/2_2022/11.pdf (дата звернення: 01.03.2024).
5. Оновлення національного заповідника – сучасні технології на острові Хортиця. – Режим доступу: <https://www.zoda.gov.ua/news/58843/onovlennya-natsionalnogo-zapovidnika--suchasni-tehnologiji-na-ostrovi-hortitsya.html> (дата звернення: 01.03.2024).